

מרן ראש הישיבה - הרב חיים יעקב גולדוויכט זצ"ל

בענין קרא דכתיב ברוצח ובשאר חייבי מיתות ובמצורע

א

סנהדרין ד' מ"ה ע"ב. אמר שמואל נקטעה יד העדים פטור מ"ט דבעינן יד העדים תהי בו בראשונה וליכא כו'. ומי בעינן קרא דכתיב והתניא מות יומת המכה רוצח הוא אין לי אלא במיתה הכתובה בו מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה ממיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו ת"ל מות יומת המכה מ"מ, שאני התם דאמר קרא מות יומת, וליגמר מיניה משום דהוי רוצח וגואל הדם שני כתובים הבאין כאחד וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין רוצח הא דאמרן גואל הדם מאי היא דתניא גואל הדם ימית את הרוצח מצוה בגואל הדם ומנין שאם אין לו גואל שבי"ד מעמידין לו גואל שנאמר בפגועו בו מכל מקום. ע"כ. והנה התוס' בריש מכות ד"ה כל הזוממין הקשו מסוגיין אהא דמבואר בתוספתא כל חייבי מיתות שאי אתה יכול להמיתן במיתה הכתובה בו אתה ממיתם בכל מיתה שאתה יכול להמיתן ת"ל ובערת הרע מקרבך. ותירץ הר"ר יוסף דרוצח וגואל הדם הו' ב' כתובין הבאים כאחד לענין שלא נלמוד שאר מומתין מהם להמיתם אף במיתה שאינה מד' מיתות ב"ד, אבל בד' מיתות פשיטא דנמיתם בכל חייבי מיתות עכ"ל. ויש להקשות דלפי"ז בלשון הברייתא אין לי אלא במיתה הכתובה בו, היינו, דאם היה כתוב מות גרידא לא הייתי ממית רק במיתה הכתובה בו וקשה דהלא גם בלא קרא דיומת הייתי ממיתו בכל מיתה שהיא מד' מיתות כמו שאר חייבי מיתות, וצ"ע.

ב

הרמב"ם בפ"ד מהל' סנהדרין ה"ח פוסק: מי שעמד על נפשו ולא יכלו ב"ד לאוסרו עד שימיתוהו במיתה שהוא חייב בה הורגין אותו עדיו בכל מיתה שיכולין להמיתו מאחר שנגמר דינו ואין רשות לשאר העם להמיתו תחלה לפיכך אם נקטעה יד העדים פטור וכו', במה דברים אמורים בשאר מחוייבי מיתות ב"ד חוץ מן הרוצח. אבל הורג נפש שנגמר דינו רודפין אחריו בכל דבר וביד כל אדם עד שממיתין אותו עכ"ל. מבואר בדברי רבינו דין התוספתא דבכל חייבי מיתות ממיתין אפי' במיתה שאינה כתובה בו. וכמו"כ מבואר בדבריו החילוק של הר"ר יוסף בין רוצח לשאר חייבי מיתות לענין מיתה שאינה מד' מיתות. דבשאר חייבי מיתות כתב הורגין אותו עדיו, בכל "מיתה" כו', וברוצח כתב רודפין אחריו בכל "דבר" כו'. דבכל מיתה היינו דבר המוגדר בתור מיתה וכמו שכתב בתחילת הפרק ארבע מיתות נמסרו לב"ד, וע"ז הוא כותב בכל מיתה, אבל ברוצח הוא כותב "בכל דבר" שזהו דבר לא מוגדר והיינו בכל אופן

שיכולין להמיתו, ומלבד הבדלי הלשון, הרי בגוף ההלכה מבואר כן, דאם נאמר שההבדל בין רוצח לשאר חייבי מיתות הוא רק לענין שלא צריך ברוצח יד העדים, היה צריך לומר אבל הורג נפש רודפין אחריו ביד כל אדם, ומהו שמוסיף בכל דבר, ובע"כ דכוונתו בכל אופן אפי' במיתה שאינה מד' מיתות וזה פשוט. עוד מבואר בד' הרמב"ם דברוצח יד העדים הוא לא לעיכובא וכ"כ בפ"ג ה"ז: מי שנגמר דינו וברח אין סותרין את דינו אלא כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידין אנו את איש פלוני שנגמר דינו בב"ד פלוני ופלוני ופלוני עדין הרי זה יהרג, במה דברים אמורים ברוצח אבל שאר חייבי מיתות שיבואו עדין הראשונים ויעידו שנגמר דינו ויהרגוהו בידם עכ"ל. ולכאורה המקור לזה מה שמבואר בסוגיא דילפיי מקרא דמות יומת דלא בעינן קרא כדכתיב ומשוי"כ ממיתין אותו בכל מיתה, אי"כ הי"ה שלא בעינן קרא כדכתיב לענין יד העדים, אולם קשה דהרי הרמב"ם פוסק התוספתא דבכל חייבי מיתות ממיתין אפי' במיתה שאינה כתובה ואעפ"כ בעינן יד העדים, וכמוש"כ הר"ם הורגין אותו עדין בכל מיתה שיכולין להמיתו בה, אי"כ מאי שנא רוצח דלא בעי' יד העדים, וכבר הק' כל זה בכס"מ.

וכיו"ב יש להקשות בגוף הסוגיא. דאמאי מקשי' על שמואל מרוצח, דע"ז איכא לתרוצי כדמתרצי' שאני הכא דאמר קרא מות יומת, ולא מקשי' מהתוספתא דמבואר דבכל חייבי מיתות ממיתין אפי' במיתה שאינה כתובה בו וע"כ דבכל חייבי מיתות לא בעינן קרא כדכתיב, והופך שמואל. אשר מכ"ז נראה דדין התוספתא אינו סותר לדין שמואל דבעינן קרא כדכתיב, וזה צריך ביאור.

ג

ונראה בזה דמאי דמבואר בתוספתא דבכל חייבי מיתות ממיתין בכל מיתה ולמדין זה מקרא דובערת הרע מקרבך, אין זה גילוי דמיתה הכתובה בחיובם הוא רק לכתחילה, ובדיעבד כל מיתה כלולה בחיובם. אלא דמקרא דובערת אנו למדין, דנוסף על דין מיתה שיש עליו בגלל שזהו חיובו, איכא דין מיתה מטעם ובערת הרע מקרבך, והיינו שכל מי שנגמר דינו למיתה יש לבערו, ובההדין ליכא מיתה מסוימת וממילא ממיתין אותו בכל מיתה, והרא"י לזה מדברי הר"י בתוס' מכות הנ"ל שפירש את המשנה כל הזוממין מקדימין לאותה מיתה, ודאי אתה צריך להמיתין במיתה שרצו להמית, אבל ודאי אם אינו יכול נמיתם בכל מיתה שנוכל עי"ש. וקשה כיון דמבואר בתוספתא שבכל חייבי מיתות ממיתין אפי' במיתה שאינה כתובה, אי"כ אותו הנידון שרצו העדים לחייבו מיתה, היינו ממיתין אותו בכל מיתה, אי"כ פשוט הוא דגם את העדים אנו ממיתים בכל מיתה מדין כאשר זמם ואיזו חידוש משמיענו התנא, ובע"כ מוכרח מזה דבכל חייבי מיתות, החיוב שלהם באמת רק מיתה הכתובה בו ומה שאני ממיתו בכל מיתה הוא דין מיתה שנתחדש עליו אחר שנגמר דינו למיתה ואינו כלול בעיקר החיוב שנתחייב ע"י עדותן, ומשוי"כ מדין כאשר זמם לא הייתי ממית את העדים במיתה שלא רצו להמית. וכמו שמבואר בראשונים תחילת מס' מכות, דחיוב הזמה הוי רק אהא דהוי עיקר עדותן. והייתי אומר דדין ובערת אין לגבי עדים זוממין כיון שאינם חייבין מיתה מחמת עצמן אלא עונש הזמה, וזה רק במאי דהוי עיקר עדותם. וע"ז קמ"ל התנא דגם על עדים זוממין איכא דין דובערת. ומשוי"כ אני ממית אותם בכל מיתה.

ונראה עוד דזה גופא החילוק בין רוצח לשאר חייבי מיתות דברוצח מרבינן כל מיתה מריבוי דמות יומת שנאמר בפרשת החיוב שלו הרי נתרבה בזה שעצם חיובו הוא שנמיתו אפי' במיתה שאינה כתובה בו. ובה מיושב מה שקשה בדברי הגמ' (סנהדרין עב, ע"ב) דאמר' התם גבי בא במחותרת, והוכה בכל אדם, ומת בכל מיתה שאתה יכול להמיתו. ומקשי' למה לי קרא מרוצח נפקא דתניא מות יומת המכה רוצח הוא

אין לי אלא כו' עיי"ש. והנה אף שרוצח הוא ממחוייבי מיתות ב"ד ובא במחירת אינו חייב מיתה אלא דהותר דמו ויש רשות להורגו כמבואר ברמב"ם סוף הל' גניבה, מ"מ כיון דהותר דמו מפני שבא על עסקי נפשות פשוט הוא למקשן שיש להחמיר בו כמו ברוצח אבל כ"ז הוא אם ברוצח הוא מעיקר חיובו, אבל אם גם ברוצח הוא אינו מכלל חיובו, אלא הואיל ונגמר דינו ממילא נתחדש בו חיוב נוסף, אי"כ מאי שייך זה לבא במחירת שאינו ממחוייבי מיתות ב"ד, ובעי"כ צ"ל כמוש"כ דברוצח הוא מעיקר חיובו משא"כ בשאר חייבי מיתות, ופשוט.

ד

ומיושב לפי"ז מה שהקשינו למה לא מקשי' על שמואל מדין התוספתא, דבאמת בשאר חייבי מיתות אין לנו גילוי דלא בעינן קרא כדכתיב דהא דממיתין אותם בכל מיתה הוא משום דדין מיתתם הוא מקרא דוברת הרע מקרבך, אשר בזה לא נאמר מיתה מסוימת. ומשוי"כ אין בזה סתירה לדינו של שמואל, משא"כ ברוצח דבגוף פרשת חיובו נאמר דלכתחילה חיובו סייף ואם אי"א להמיתו בסייף חיובו בכל מיתה והיינו דלא בעינן קרא כדכתיב, ומשוי"ה מקשי' מרוצח על שמואל, ומשני' שאני הכא דאמר קרא מות יומת. וממילא מיושב מה שפוסק הרמב"ם שבשאר חייבי מיתות יד העדים הוא לעיכובא, משא"כ ברוצח, והיינו משום דבשאר חייבי מיתות בעינן קרא כדכתיב, וברוצח לא בעינן קרא כדכתיב ומשוי"כ יד העדים אינו מעכב.

ונראה דזהו גם ביאור ההבדל דבכל חייבי מיתות אין ממיתין אלא במיתה שהיא מד' מיתות, וברוצח ממיתין אפי' במיתה שאינה מד' מיתות, אשר הבדל זה צ"ב. ונראה דהנה בריש פ' ארבע מיתות קתני במתני' ארבע מיתות נמסרו לב"ד, וצ"ב מאי קמ"ל התנא בזה דהלא כל העבירות ועונשיהם מפורשים בתורה וממילא ידעי' שאין בעונשי מיתה אלא ארבע מיתות. אולם הביאור בזה דנאמר כאן הלכה שאין רשות לב"ד להרוג אלא בארבע מיתות בלבד, וזה מה שמבואר בתוספתא פ"ט דסנהדרין ארבע מיתות נמסרו לב"ד סקילה שריפה הרג וחנוק והרשות לא ניתן לה אלא סייף בלבד עיי"ש, וכן פסק הרמב"ם בפ"ד מהל' סנהדרין ה"א וה"ב ארבע מיתות נמסרו לב"ד כו' ואין רשות למלך להרוג באחת מהן אלא בסייף בלבד ע"כ וכ"כ בפ"ג מהל' מלכים ה"ח עיי"ש. והיינו כמו שלמלך אין רשות להרוג אלא בסייף כמו"כ ב"ד אין להם רשות להרוג אלא בד' מיתות. ונ"מ אפילו בזמן שא"א להמיתו במיתה הכתובה בו ואני ממיתו בכל מיתה, בכל זאת אין ממיתין רק במיתה שהיא מד' מיתות, אבל כ"ז במי שנהרג ע"י ב"ד, וכך הוא הדין בשאר חייבי מיתות שנהרגין בב"ד וע"י העדים, אבל ברוצח שגלי קרא דמות יומת דלא בעינן קרא כדכתיב ולא צריכין יד העדים ונהרג ע"י כל אדם ממילא ליכא דין מיתה שהיא מד' מיתות שהוא רק דין בב"ד, ואם כל אדם יכול להרוג ממילא אפשר בכל דבר דהיינו אפילו מיתה שאינה מד' מיתות. ומדויק לשון הר"מ שכתב בשאר חייבי מיתות הורגין אותו עדיו בכל מיתה שיכולים להמיתו בה (והיינו "מיתה" שהוא מד' מיתות) וביד כל אדם עד שממיתין אותו, הנה כרך שני הדינים יחד שאם נהרג ע"י העדים צ"ל "בכל מיתה" וברוצח שנהרג ביד כל אדם אז ממילא נהרג "בכל דבר".

ה

והנה נראה פשוט דמאי דמקשינן על שמואל מהא דברוצח אני ממיתו בכל מיתה הא בעינן קרא כדכתיב, עיקר הקושיא היא מהא שאני ממיתו אפי' במיתה החמורה. דמהא שאני ממיתו בקלה אין בזה סתירה לדינא דשמואל, דכיון דקלה בחמורה מישך שייכא והקלה כלולה בחמורה הוי ליה קרא כדכתיב, וכן מוכח מדברי התוס' בסוגיין ד"ה משום, שהקשו וז"ל : וא"ת בפי' אלו הנשרפים דתנן חייבי מיתות שנתערבו זה בזה ידונו בקלה ואמר בגמ' ש"מ מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל והיכי דייק מינייה דשאני התם דממיתין בכל מיתות שיכול, כיון שהוא חייב מיתה וכו' עכ"ל, מוכח מדבריהם דאי מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל שפיר נדון בקלה אפילו בלא ההלכה שאני יכול להמיתו בכל מיתה. ואין כאן גם חסרון של בעינן קרא כדכתיב והיינו משום דהואיל וקלה בחמורה מישך שייכא הוי הקלה היא בכלל הקרא, ובע"כ שעיקר הקושיא על שמואל מהא דנידון אפי' בחמורה, כיון דהחמורה אינה בכלל הקלה אי"כ לא הוי קרא כדכתיב. והנה לגבי החמורה הרי אפי' אי לא בעינן קרא כדכתיב א"א להמיתו בחמורה כיון שאינו שייך בה. (ובאמת לפי"ז על קושיית הגמ' על שמואל מרוצח, הוי מצי למימר וליטעמיך. הלא אפי' לא בעינן קרא כדכתיב איך נדון בחמורה, אלא ע"כ משום דגלי קרא דמות יומת). ובע"כ הא דגלי קרא דמות יומת שאני ממיתו אפילו בחמורה, תרתי קמ"ל חדא דזה נכלל בחיובו וחייב אפי' חמורה, ועוד דלא בעינן קרא כדכתיב. והנה מקשינן ונילוף מרוצח ומתרצי' דהוי רוצח וגואל הדם שני כתובים הבאים כאחד, והנה לגבי חידוש דלא בעינן קרא כדכתיב הוי ב' כתובים הבאים כאחד דגם בגואל הדם, דמעמידין לו גואל הדם, לא הוי קרא כדכתיב, אבל לגבי החידוש דמי שמתחייב קלה חייב גם חמורה ע"ז באמת אין ב' כתובים הבאים כאחד, ונראה דאין הכי נמי, וזה באמת למדים מרוצח דמי שמתחייב קלה חייב אפי' חמורה, אלא שהייתי אומר דאינו ממיתו במיתה חמורה משום דבעינן קרא כדכתיב, ולא עדיפי מנקטעה יד העדים שאע"פ שאין בזה שום גריעותא בחיוב שלו מ"מ פטור משום שהסדר הוא שיהרג ע"י העדים, והכא נמי הסדר הוא להמיתו במיתה הכתובה בו.

והשתא יש לומר דמה שמבואר בתוספתא דכל חייבי מיתות ממיתים אותם בכל מיתה (ואפי' חמורה) משום דכתיב ובערת הרע מקרבך, וכפי שנתבאר נאמר בזה קיום דין מיתה מצד בעור הרע ולא מצד חיובו, ובדין זה לא נאמר מיתה מסוימת, כל זה הוא אחרי שילפינן מרוצח שמצד חיובו נתחייב אפי' חמורה. ועל זה הוא דאמרין שיש קיום דין מיתה מצד בעור הרע ואפי' בחמורה, אבל אי לאו קרא דמות יומת הנאמר ברוצח לא הייתי ממיתו במיתה חמורה מטעם שהוא לא חייב בה ואז לא הייתי ממיתו בחמורה מדין ובערת אחרי שהוא לא חייב בחמורה.

ומיושב לפי' לשון הברייתא אין לי אלא במיתה הכתובה בו דהקשינו בראש דברינו דהלא גם אם היה כתוב מות הייתי ממיתו במיתה שאינה כתובה בו אם היא מדי' מיתות, והשתא ניחא שפיר דבאמת אי לאו קרא דיומת לא הייתי ממיתו אלא במיתה הכתובה בו, ודין התוספתא הוא אחרי מה שנאמר ברוצח מות יומת ודרשינן מינייה שממיתין אותו בכל מיתה.

ו

ועצם דברי הרמב"ם דברוצח דין יד העדים אינו לעיכובא יש לבאר בדרך אחרת.

דהנה מבואר בברייתא שאם אין לו גואל הדם בית דין מעמידים לו גואל הדם, ומהתימא שהרמב"ם השמיט דין זה, ובריש הלכות רוצח כתב מצוה ביד גואל הדם להרוג את הרוצח שנאמר גואל הדם הוא ימית את הרוצח כו' לא רצה גואל הדם או שלא היה יכול להמיתו או שאין לו גואל דם, ביי"ד ממיתין את הרוצח בסייף ע"כ. הנה השמיט ולא כתב שבי"ד מעמידין לו גואל הדם. ונראה בזה, דהנה פירש רבינו חננאל אהא דאמרין ביי"ד מעמידין לו גואל הדם כלומר הפוגע הורגו ואעי"פ שאינו גואל הדם אלא במקום גואל הדם עכ"ל. מבואר בדבריו שעיקר ההלכה שנאמרה בזה היא שכל אדם יש לו זכות להרוג את הרוצח מדין גואל הדם. ואחרי שכל אחד יש לו דין גואל הדם אפשר לבי"ד למנות אדם מיוחד שיהרוג את הרוצח.

והנה כשגואל הדם בפנינו הוא הורג את הרוצח והוא קודם ליד העדים, אז אם הרוצח ביד ביי"ד, אפשר להורגו על ידי העדים כי גם להם יש דין גואל הדם, אבל כשברח ואין העדים יכולים להורגו או שנקטעה יד העדים, לא שייך לפטור אותו משום דבעינן יד העדים, דהא כיון שכל אחד יש לו זכות של גואל הדם, וגואל הדם קודם ליד העדים, ומוישובת הקושיא על שהשמיט הרמב"ם את הדין שבי"ד מעמידין לו גואל הדם, דבאמת לא השמיט, ובזה שפסק בהלכות סנהדרין שבהורג נפש רודפים אחריו בכל דבר וביד כל אדם בזה פסק דינא דבי"ד מעמידין לו גואל הדם.

וכשאמרת דברים אלו לפני אדמו"ר מרן הגרי"ז הלוי מבריסק זצ"ל הוטבו בעיניו והראה לי שהדברים מפורשים בספרי זוטא פרשת מסעי י"ט וז"ל: לפי שנא יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה הרי מי שברח לבבל יכול ילכו אחריו לשם אמרי כן גואל הדם הוא ימית את הרוצח, ומנין אפי' אמר אינו יכול להגבילו ת"ל בפגועו בו הוא ימיתנו. ופירש בזית רענן אם אינו יכול להמיתו והו"א שלא ימיתנו אחר, ת"ל בפגועו בו ואם לא פגע בו הוא ימיתנו אחר ע"כ, והן הן הדברים.

ז

ובסוגיין שם. אמר שמואל נקטעה יד העדים פטור, מ"ט דבעינן יד העדים תהיה בו בראשונה וליכא, אלא מעתה גידמין דמעיקרא הכי נמי דפסילי, שאני התם דאמר קרא יד העדים שהיתה כבר וכו'. לימא כתנאי אין לו בוחן יד, בוחן רגל, וכו' אין לו טהרה עולמית משום דבעינן קרא כדכתיב. ובתוד"ה אין לו בוחן יד כתבו: כגון שנקטעה משנוקק לטומאה דאי קודם לכן הא אפי' שמואל דבעי קרא כדכתיב מודה בעדים גידמין כדאמר לעיל עכ"ל. והנה הרמב"ם בפ"ה מהלכות מחוסרי כפרה ה"א פוסק: אין לו בוחן ימנית או בוחן רגל ימנית או שאין לו אוזן ימנית, אין לו טהרה עולמית עכ"ל. ולא חילק בין אם נקטע קודם שנוקק לטומאה לנקטע אח"כ, אעי"ג דמחלק כן לגבי יד העדים וכמו שפסק בפי"ד מהל' סנהדרין ה"ח. לפיכך אם נקטעה יד העדים פטור ואם היו העדים גידמין מתחילה יהרג ביד אחרים, והנה המהרש"ל כתב על דברי התוס' הנ"ל וז"ל: לא אוכל להבין דעתם מה חילוק הכא בין נקטעה אח"כ כו' בשלמא גבי עדים כתיב יד העדים שהיתה כבר משא"כ הכא גבי מצורע לא שייך לחלוקי בכה"ג גם לישנא דאין לו בוחן יד לא משמע הכי מדלא אמר נקטעה בוחן ידו, על כן נראה דאין חלוק כלל בין נקטעה בוחן ידו או לא היה לו בוחן ומשו"ה פסק הרמב"ם סתמא לא הי' לו בוחן יד אין לו תקנה. אעי"פ שפסק בהלכות סנהדרין גבי עדים שאם היו גידמין מעיקרא דכשרים עכ"ל, אולם התוס' יו"ט בפי"ד מנגעים כתב וז"ל: וכמו דשמואל דסי"ל דבעינן קרא כדכתיב ומשו"ה אי לא מקיים קרא כדכתיב פטור ואפי"ה מודה שאם היו גידמין דמעיקרא דזו היא יד שלהם, ה"נ הכא אי הוא גדם מעיקרא היינו בהונותיו. ואני

תמה על הרמב"ם שברפ"ה מהל' מחוסרי כפרה העתיק משנתנו כלשונה ולא כתב והוא שנקטעה כו' אע"ג דפסק לדשמואל בפ"ד מהל' סנהדרין כו' עכ"ל.

ונראה בזה דהנה אהא דמשנינן בגמ' יד העדים שהיתה כבר, איתא ע"ז ביד רמ"ה ב' פירושים וז"ל: אית דמפרשי יד העדים שהיתה כבר אבל גידמין מעיקרא לא איירי בהו קרא, ואית דמפרשי דגידמין מעיקרא לא מתמעטי מהכא דזוהי יד שלהם עכ"ל. וביאור ב' הפירושים הוא דלפי ראשון אמרין דהא דהקפידה תורה על יד העדים היינו דוקא בשהיה להם יד, אבל אם אין להם יד מעיקרא לא הקפידה תורה על יד העדים, ונהרג בי"ד ב"ד. והוי ילפותא מלשון יד העדים וזהו שכתב דלא איירי בהו קרא היינו קרא דבעינן יד העדים. ולפירוש ב' אין זה ילפותא, אלא משמעות הכתוב דמלשון יד העדים דייקנן דדוקא אם היה להם יד ונקטע שפיר מקרי שאין להם יד אבל אם לא הי' להם יד מעיקרא מקרי מקום היד, יד, וזוהי יד שלהם. והוי שפיר יד העדים. והני"מ בין ב' פירושים אלו הוא אם בעדים גידמין יצטרכו העדים להורגו אלא דלא בעינן יד אם אלא בדחיפת גופם סגי, או דלא בעינן עדים כלל ויכול ליהרג ע"י אחרים, דלפירוש ראשון לא בעינן עדים כלל ויכול ליהרג ע"י אחרים, ולפי ב' בעינן שהעדים יהרגוהו. ועיין רש"י שכתב: יד העדים יד שהיתה להם תחלה להם בשעת מיתה אבל גידמין דמעיקרא לא משתמע מהכא דזוהי יד שלהם והוא כפי ב', ולפי"ז צריך ליהרג ע"י העדים, אבל עיין ברמב"ם בפ"ד מנסהדרין ה"ח שכתב: ואם היו העדים גידמין מתחילה יהרג ביד אחרים מבואר דמפי כפי ראשון.

אשר נראה לפי"ז דהתוס' דכתבו דבמצורע אי נקטע בהונו קודם שנזקק יש לו טהרה מפרשי כפי רש"י דמקרא דיד העדים ידעין דהיכא שלא היה להם יד מתחילה הויא יד. א"כ הכני"מ במצורע אם לא הי' לו בוהן מעיקרא הוי זהו בהונו. אי"כ נהי דטהרת מצורע הוא דוקא ע"י בהונו אבל הלא בלא הי' לו בוהן הוי מקום בוהן בהונו ושפיר נותן על מקומו ויוצא. דהויא דומיא דעדים גידמין והוא כמוש"כ התו"ט, אבל הרמב"ם הלא פוסק דיהרג ביד אחרים א"כ הוא מפרש דמלשון יד ילפינן דהא דהקפידה תורה ביד העדים היינו דוקא בהי' להם יד, א"כ זהו דוקא בעדים דכתיב יד העדים. א"כ אי לא הי' להם יד אין קפידא בעדים ושפיר נהרג ע"י אחרים, אבל מצורע הלא עיקר טהרתו הוא ע"י בוהן, א"כ אם אין לו בוהן אין לו טהרה דמקום לטהרה אין לו כיון דבעינן קרא כדכתיב ושפיר סתם הרמב"ם ולא חילק בזה כלל, והוא כמוש"כ מהרש"ל.

והתו"ט בעצמו תמך יתדות קושיתו על הרמב"ם על זה דאמרי' בגידמין דזוהי יד שלהם והכי נמי במצורע אמרי' דהיינו בהונותיו. אולם כבר נתבאר שהרמב"ם בעצמו שפוסק ואם היו העדים גידמין מתחילה יהרג ביד אחרים, בע"כ דלא סובר דזוהי יד שלהם והכני"מ לא היינו בהונותיו ובדליכא בהונותיו אין לו טהרה עולמית. וא"ש דברי הרמב"ם שלא חילק בזה וכפי שהבינם המהרש"ל.